

· FØROYA · SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 16

Lýsingaprísur fyri petittreglu: 40 oyru á
1. síðu, 30 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 17. apríl 1943

Bladid verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 1,50 + porto um fjórðingsárið

17. árg.

Til veljararnar.

Heimsbardagin kom sum eitt
ólægi, sum eitt grunnbrot.
Breyt yvir øll lond.
Sorlaði.
Syndraði.
Tók alt av fótum — út á bláman.
Eingin visti sær fast undir fótum.
Bert ein tanki valdaði øllum —
at koma við livinum burtur úr
ragnarokinum.
Soleiðis lá heimurin.

Eisini vit fámentu úti í Atlants-
havinum komu fyri brotið.

Eisini vit vórðu tveitt út á
bláman. Kendu einki fast undir
fótum.

Kundi annar tanki valda monnum
við ábyrgd fyri landi og-fólki enn?

Hvussu kunnu vit bjarga livinum
og skáka okkum undan teim
øðiligu brotasjógvum sum eitt
blóðbað, trot, hungur og hall?

At taka avgerð um, hvussu
okkara framtíðarlagna skuldi verða
i mun til Danmark, Ísland, Bret-
land og onnur lond — vónleyst!
Hvat vistu vit um, hvørja lagnu
hesi lond komu at fáa, hvørja
støðu tey komu at taka?

Einki!

Tey vistu einki um tað sjálvi!
Vóru eins óvítandi og vit.

Og hvat vistu vit um, hvat id vit
komu at fáa loyvi til, ella hvat id
kom at hóva til ta nýggja tíðina,
ta nýggju skipanina, id skal koma
fyri allan heiminn?

Hetta var kenslan hjá okkum
javnaðarmonnum, tá id krigssólegið
hin 9. ápríl 1940 hálvdi seg yvir
Danmark og Noregi — og skolaði
okkum burtur úr allari samvinnu
við frændirnar eystan fyri.

Vit ásannaðu tá, at hitt gamla
stríðið um hugsjónirnar sosialismu,
konservatismu, privatkapitalismu,
sjálvstýri, loysing ella samband —
tað var fyri eitt bil skakað og
rivið burtur úr øllum sinum um-
støðum, treytum og gomlu forlitum.
Tað var av hesum heimserskapi
skúgvad til viks av spurninginum
um liv ella deyða.

Vit víðingu henda livsins harða
verunleika og tóku ta støðu:

Nú ræður um eittans eitt og tað
er, at allir sum ein og ein sum
allir uttan mun til flokka- og ser-
støður máttu leggja hævur og
hond saman í ein samróður, eina

samvinnu fyri at bjarga fólki okkara
gjøgnum tær depru tíðirnar, id
standa fyri durum.

Vit tóku so upp samarbeiði við
sjálvstýrið og sambandið.

Sambandið lika so lítið sum
sjálvstýrisflokkurin hevur somu
hugsjónir sum javnaðarflokkurin.
Tað hevur ti ofta verið togan og
dráttur millum flokkarnar. Men
aðaltankin: at bjarga landinum
hevur verið størri og vígað meiri
enn ójavnarnir. Vit kundu ti
koma til sættis um:

eina nýggja stýrisskipan, hvar
eftir tingið hevur lóggávuveldi,

eina innviðskipan, id hevur
givið tinginum ráð, at skapa ein
stóran vinnulánsgrunn, ein stóran
socialan grunn, at rinda alla sína
skuld, at játta til vegir og havnir í
nógvi størri mun enn á nøkrum
sínni áður, at átaka sær dýrtíðar-
viðbótina til avlamsfólk, ellisrentu-
fólk, lærarar o. a.

skapan av einum hópi av lögum,
sum hava verið neyðugar undir
krignum o. s. fr.

Men ein flokkur var á tingi, id
ikki sá og hoyrði ella kanska
reittari: sum ikki vildi siggja og
hógra álvara í verðini: teir depru
skuggarnir frá heimsbardagnum.

Tað var ein flokkur, id ikki
lætist um vón, lætst sum um einki
var hent. Vildi einki vita av
samarbeiði um tað eina stóra
málið: bjarga okkum gjøgnum
ragnaroksrembingar undir heimsbar-
dagnum.

Hesin flokkur var fólkaflokkurin.

Hann nýtti tær ræðuligu um-
støðurnar, id vit vóru og eru
stødd í, til at halda fram ein
trongskygdan partapolitikk.

Hann hevur funnist at øllum,
sum er gjørt, meðan hann sjálvur
hevur verið fullkomuliga særur
fyri positivan praktiskan politikk.
Sett uppskyst um fullveldi, loysing,
hóast hann var fullkomuliga greið-
ur yvir, at um eina tílika kollvelt-
andi umskipan kundi ikki vera
talan meðan hertøkumaktin var
í landinum. — Sjálvt Ísland
kundi ikki loysa, meðan stríðið
stóð á og partarnir ikki kundu
koma á tal hvør við annan.

Amerikamenn søgdu Íslending-
um nei fyri loysing. Bretar hava
sagt tað sama her á landi.

Ímóti hækking av fiski- mannaprocentunum.

Thorstein bankastjóri Petersen og fiskimaðurin

Í rykatingsetuni í apríl 1943
samtykti legtingið við lóg at broyta
fiskimanna- og reidaranna sátt-
málan soleiðis

at 33 % vórðu hækkað til 35 %.

Ymsar aðrar broytingar vórðu
eisini gjerdar í sáttmálanum.

Hesum uppskoti greiddi
hvørki Jóanes Patursson ella
Thorstein Petersen
atkvøðu fyri.

Trúgvasta láturverja hjá Th.
Petersen, størreidarar sum Dánjal
Nielsen legdu sak ímóti tinginum
og vildu ikki hoygja seg fyri tess
samtykti. Teir høvdu jú fingið at
vita av fararans talu í tinginum,
at ein ikki var bundin at fylgja
tingsins lógum.

Men reidarans sakarmál, lika so
lítið sum Th. Petersens mótstøða
móti tingsins lógarsamtykti um
hækking av teim 33 % til 35 %
hjálpti einki bankastjórans stør-
mannslíði.

Fiskimaðurin fekk síni procentir
eins og tann garanteraða prisin.

Thorstein bankastjóri Petersen
var ímóti eittoyranum, í hálv-
vaksin, fólk úti á bygd og konu-
fólk fingi ov nógv segði hann.

Á opnum fundi í tingsalinum
ónsdagin 14. apríl 1943 segði
Thorstein bankastjóri Petersen, at
grundin til, at hann og hansara
flokkur í 1942 vóru ímóti javn-
aðarmonna uppskotinum, at pris-
talsstigið skuldi telja eitt oyra
uppestir og 0,85 oyru niður eftir
niðan fyri 213 pristalið var, at
tað vildi virka órættvíst og geva
hálvvaksin, fólk úti á bygd og
konufólk ov nógv.

Hetta lýsir mannsins støðu og
innstilling yvir fyri arbeiðaranna
lønkravi og minnur um, sum J. P.
Davidson segði, ta gomlu tíðina,
ta id teir bretska kapitalistarnir
tóku hálvvaksin og konufólk til ar-
beiðis í fabrikkunum til undirløn,
so maðurin mátti sita heima og
stoppa sokkarnar hjá konuni.

Ikki loysing, men sætti norður-
lendski tátturin í samvinnu við
Danir og vónandi eitt norður-
lendskt samveldi.

Smáar tjóðir hava ringt við at
greiða seg í viðskiftamálum við
onnur lond. Hetta merktist best
undan krignum. Danmark, Noreg,
Sviaríkið, Finnland og Ísland kyrp-
tust meir og meir í hvørjum, sum
tey stóru londini læstu fyri sam-
handli og samvinnu.

Jú minni tjóðin var, tess verri
var landið státt.

Tankin um eitt felagsøkonomiskt
Norðan við felags figgarligum og
mentunarlíggum rættindum hvør
hjá øðrum — altso eitt felags
skandinaviskt ríki — kom sterkari
og sterkari upp á mál hjá hugsarum
og ábyrgdarmonnum í Norðan-
londunum.

Livstreytirnar hjá Norðbúgvum
sýnt soleiðis at reka móti eini
samgongu og samling av norðlensku
tjóðunum til eina heild, eina
fólka- og ríkistýlking, hvør tó við
síni tjóðskaparætt.

Og undir krignum er hetta rákið
vordið sterkari í hvørjum.

Næstan hvønn dag hoyrir tú í
útvarpinum verða hildið fram, at
aftaná krígið verður ein nýggj
veraldarskipan. Miðdepilin í hesi
skipan skal verða hin stersta sam-
renning og samvinna fólkanna mill-
um við mest móguligum felagsrætt-
indum, felagsábyrgdum og skyldum.
Barst má verða ímóti allari figgar-
ligari og mentunarlíggari fráskiljan
og útskiljan («isolering»). Hetta
ræður serliga fyri tær smáu
tjóðirnar við eintáttaðum vinnu-
livi, id ger liv teirra so avgjært
treytað av samvinnu og felagsrætt-
indum við onnur lond.

Fá lond eru so eintáttað vinnu-
livinum viðvíkjandi sum Føroyar.
Fá lond eru so treytað av figgar-
ligari og mentunarlíggari samvinnu
við onnur lond sum Føroyar.
Loysing og «isolering» tænar ti
ikki Føroyingum. Samgonga millum
Norðanlondini og ikki loysing er
loysunarorðið.

Javnaðarmenn krevja ikki loysing,
men vilja.

at Føroya legting skal eins og
nú hava lóggávuveldi í øllum við-
urskiftum her á landi, sum ikki
nerva Danir, ella ikki viðvíkja